# KORRESPONDENT
## HANDLOWY, PRZEMYSŁOWY I ROLNICZY

Korrespondent Handlowy Przemysłowy i Rolniczy, wychodzi dwa razy na tydzień przy Gazecie Warszawskiéj.

Dnia 31 Sierpnia — № 67. — Roku 1844.

*Wypis z Protokółu Sekretarjatu Stanu Królestwa Polskiego.*

z Bożéj Łaski

MY MIKOŁAJ PIERWSZY

Cesarz i Samowładca Wszech Rossji Król Polski.

etc. etc. etc.

Zamierzywszy dobra do funduszu ogólno-religijnego należące, w zarządzie Kommissji Rządowéj Przychodów i Skarbu zostające, uporządkować, los włościan w nich zamieszkałych polepszyć, niemniéj dochody z takowych dóbr pobierane powiększyć i ustalić; na przedstawienie Rady Administracyjnéj Naszego Królestwa Polskiego, Postanowiliśmy i Stanowimy:

Artykuł 1. Dobra do funduszu ogólno-religijnego należące, wypuszczane być mają, wyłącznie lasów, w długoletnią czasową dzierżawę, najmniéj na lat 5, a najwięcéj na lat 50. Wypuszczanie to odbywać się będzie przez publiczną licytacją, na zasadach dla czasowych dzierżaw przepisanych. Art. 2. Każdy, któremu długoletnia dzierżawa dóbr tych przeznaczoną zostanie obowiązany będzie, w przeciągu pierwszych lat dwunastu, urządzić i oczynszować włościan, w duchu zasad dla dóbr rozdarowanych, wolą Naszą w dniu 4 (16) Października 1835 roku objawioną przepisanych. Gdyby zaś dzierżawca rzeczonych dóbr prędzéj to wykonał, o tyle w nagrodę długoletnia dzierżawa przedłużoną być mu może, pod warunkiem, iż po upłynieniu pierwotnie umówionego terminu długoletniéj dzierżawy, płacić będzie za czas przedłużony o 10 0/0 procentu dzierżawę wyższą. Art. 3. Urządzenie włościan, podniesienie ich budowli, i inne wydatki, z tą czynnością połączone, dzierżawca własnym nakładem wykonać powinien, bez żadnéj ze strony Rządu pomocy i bez żadnego w jakimkolwiekbądź wypadku wynagrodzenia. Art. 4. Gdzieby dla polepszenia uposażenia osad włościańskich, okazała się przy urządzeniu potrzeba zajęcia części gruntów, łąk, lub pastwisk folwarcznych, dzierżawca temu sprzeciwiać się i żadnego z tego tytułu wynagrodzenia żądać nie może, gdyż takowe znajdzie w opłacie czynszu od włościan, jako od utraconego gruntu, w duchu zasad, dla dóbr darowanych wolą Naszą w dniu 4 (16) Października 1835 roku przepisanych, ustanowiona będzie. Art. 5. Włościanie, którzy urządzenia nie przyjmą, nie będą mieli prawa stania się czynszownikami; rząd jednak Królestwa każe w takim przypadku jak najściśléj przyczyny téj niechęci wybadać i środki zaradcze obmyśli. Art. 6. Dotychczasowi dzierżawcy, których kontrakty dopiero za 6 lat, lub jeszcze się późniéj kończą, mają prawo do 25 letniéj dzierżawy trzymanych przez siebie dóbr z wolnéj ręki, pod warunkiem, iż lata dawnego kontraktu, bądź już upłynione, bądź jeszcze do wytrzymania pozostające, do nowéj długoletniéj dzierżawy zaliczone będą, tudzież pod obowiązkiem urządzenia i oczynszowania włościan bez żadnego za to wynagrodzenia, w przeciągu pierwszych lat 6, licząc od daty uzyskanego przedłużenia, oraz opłacenia do skarbu za czas przedłużonéj dzierżawy o 10 0/0 wyższą dzierżawę. Art. 7. Rada Administracyjna Królestwa upoważnioną zostaje do wskazania warunków szczegółowych, na jakich osnowa kontraktów o długoletnią dzierżawę zasadzać się będzie, niemniéj do zatwierdzania takowych kontraktów i rozstrzygania ostatecznego wszelkich, przy podobnéj czynności zachodzić mogących trudności, jeżeliby takowe wymagały jéj decyzji. Art. 8. Wykonanie niniejszego Ukazu Naszego, który w Dzienniku Praw umieszczony być ma, Kommissjom Rządowym Spraw Wewnętrznych i Duchownych, tudzież Przychodów i Skarbu, w czem do któréj należy polecamy.

Dan w Carskiem Siele, dnia 5 (17) Lipca 1844 roku.

(podpisano) MIKOŁAJ.

przez Cesarza i Króla, Minister Sekretarz Stanu, *Ig. Turkułł.*

---

W Imieniu Najjaśniejszego

MIKOŁAJA Igo

Cesarza Wszech Rossji Króla Polskiego.

etc. etc. etc.

*Rada Administracyjna Królestwa Polskiego.*

Zważywszy, że dotąd używane przez włościan w Gubernji Augustowskiéj do przewożenia ciężarów, drzewa, zboża i t. p. przedmiotów, krótkie sanie, zwane szlaje, wybijają głębokie koleje i wielkie doły, zbytecznie w porze zimowéj utrudzając jazdę na traktach bitych: Kowieńskim i Królewieckim; Zważywszy że rozporządzenia miejscowych władz Administracyjno-Policyjnych okazały się niedostatecznemi do zapobieżenia złemu; na przełożenie Zarządu Kommunikacij Lądowych i Wodnych, postanowiła i stanowi: Artykuł 1. Jazda krótkiemi saniami, szlaje zwanemi, wzbronioną być ma na traktach bitych, od dnia 19 Listopada (1 Grudnia) r. b., a na wszystkich innych drogach od jesieni roku 1845 począwszy. Art. 2. Płozy sań włościanskich i innych, na których przewożone bywają ciężary, mają mieć w części dolnéj nie mniéj jak pięć stóp długości, a szerokości nie mniéj jak pięć cali; część przednia tych sań powinna być łagodnie zakrzywioną, a nie pod kątem prostym, i nie ma część ta w długości przechodzić połowy części tylnéj. Art. 3. Przestępujący przepisy niniejszego Postanowienia, ulegać mają konfiskacie sań, które w obecności miejscowego Wójta Gminy lub

Burmistrza zniszczone będą. Wykonanie niniejszego Postanowienia Zarządowi Kommunikacij Lądowych i Wodnych poleca. Działo się w Warszawie, d 28 Lipca (9 Sierpnia) 1844 r.
Namiestnik, Jenerał Feldmarszałek (podpisano) *Xżę Warszawski.*
p. o. Dyrektora Głównego, Prezydującego w Kommissji Rządowéj Spraw Wewnętrznych i Duchownych,
Jenerał Lejtnant, Senator (podpisano) *Pisarew.*
Sekretarz Stanu, Radca Stanu (podpisano) *T. Le Brun.*

---

## INSTRUKCJA

*Do spraw allewiacyjnych przez Kommissją Rządową Przychodów i Skarbu wydana.*

(Dokończenie.)

Art. 26. Tam gdzie właściciel dóbr poszkodowanych nie był obecny wyprowadzonemu na gruncie śledztwu, i tylko Rządca tychże dóbr stawał w jego miejsce, spisany protokół śledczy, winien mu być zakommunikowany do ścisłego przejrzenia, z wolnością poprawienia szczegółów w nim zamieszczonych, w czemby tego uznawał potrzebę, tak iżby się usposobił do osobistego wykonania przysięgi na wszystkie fakta objęte przepisaną rotą. Art. 27. Gdyby jednak właściciel poszkodowany z przyczyny niezarządzania osobiście dobrami, odmówił wykonania przysięgi na szczegóły w rocie powyżéj wymienione, w tym wypadku przysięga taka odebraną być ma od Rządzcy dóbr, który do Protokółu śledczego czynił zeznania, lecz obok tego sam właściciel powołanym być winien do zaprzysiężenia tych dwóch faktów.

a) „Jako w r. 18...wydarzonej klęski żadnej zgoła czystéj intraty nieosiągnąłem z dóbr poszkodowanych, albo jako w r. 18..,.. wydarzonéj klęski osiągnąłem z dóbr poszkodowanych czystego dochodu rsr. N."

b) „Jako po odczytaniu protokółu śledczego w dniu N mcu N. roku N. sporządzonego, a mianowicie zeznań przezmego zastępcę poczynionych nieznalazłem w nich nic takiego, coby nie było ściśle zgodne z rzeczywistą prawdą."

Art. 28. Wszakże w przypadku nieobecności w kraju właściciela dóbr poszkodowanych, poprzestać należy na przysiędze jaką rządzca dóbr działający w jego zastępstwie na rotę przepisaną wykonać jest obowiązany.

### Oddział V.

*Zasady postępowania przy rozpoznawaniu i ułatwianiu praw allewiacyjnych.*

Art. 29. Skoro od poszkodowanych na rzetelność ich zeznań odebraną zostanie przysięga w rotę wyżéj określoną, Sąd Pokoju załączywszy do akt śledczych w formie urzędowéj protokuła spisane przy odbiorze tejże, w obowiązku jest odesłać takowe bezodwłocznie co do wsiów i miast po Guberniach, Naczelnikowi Powiatowemu, co do posessji zaś miasta Warszawy, po dopełnionym rozbiorze otrzymanych akt i domieszczeniu na nich swéj opinji, przedstawiać je ma również bez odwłoki właściwemu Rządowi Gubernjalnemu. — Art 3 . W ten sposób uzupełnione i doszłe Biura Rządu Gubernjalnego śledztwa, winny być oddane naprzód Wydziałowi Skarbowemu, który obowiązany jest sprawdzić znajdujące się w nich wykazy tak w rachubie, jak co do rzeczy, daléj przekona się: a) Czy istotnie i kiedy posiadłość wiejska lub miejska podana do allewiacji, uległa klęsce? b) Czy doniesienie o klęsce nastąpiło zaraz po jéj wydarzeniu, i czy naoczne obejrzenie przedsięwzięte było wtenczas gdy szkoda poznaną być mogła? c) Czy zgłaszający się o allewiacją, podał do śledztwa intratę spodziewaną ze wszystkich tych źródeł, z których taż intrata przez poszkodowanego jest zwykle pobieraną? d) Czy również do ogółu intraty mimo klęski osiągniętéj policzył poszkodowany to, co nieuległo tejże klęsce, i co przód jéj wydarzeniem użyte było w ciągu roku, z którego straty podaje, na potrzeby gruntu, oraz na potrzeby jego własne? e) Czy nadto wskazany przez poszkodowanego ubytek w spodziewanéj intracie, nie wynika w całości lub w jakiéj części ze strat takich, które wedle przepisów wyżéj domieszczonych prawa do allewiacji nie dają? f) Czy prócz tego w śród wydatków podanych do stracenia od intraty mimo klęski osiągniętéj zaliczone zostały te tylko, które wyłącznie są do gruntu przywiązane i do utrzymania gospodarstwa wedle ekonomicznych zasad niezbędnie potrzebne? g) Czy wreszcie podatki w których poszkodowani żądają ulgi, wedle pierwiastkowych lustracji regulują się w całości do realności jedynie uszkodzonych, a nie innych, tudzież czy i o ile wysokość tych podatków zwłaszcza co do opłat włościańskich, zgodnie z zasadami ogólnemi znajduje się oznaczona? Następnie zaś w miarę stanu rzeczy wykrytego przy rozbiorze tym, Wydział Skarbowy złoży opinią, albo za przyznaniem poszukiwanéj przez kontrybuenta ulgi z wyszczególnieniem podatków allewiować się winnych, jeżeli się okaże, że do jéj wymiaru niezaprzeczone posiada prawo, albo też w razie przeciwnym wygotuje za Skarbem obronę z wnioskiem oddalenia żądania o allewiacją wniesionego, lub też udokładnienia śledztwa w czemby tego, bądź co do poniesionych strat, bądź też co do wysokości podatków zachodziła potrzeba. — Art. 31. Radca Prawny przy Rządzie Gubernjalnym przedstawia sprawy allewiacyjne pod decyzję Sądu Administracyjnego. — Art. 32. Jeżeli allewiacja poszkodowanemu przysądzona zostanie, wyrok przyznający ją oprócz daty, oraz osób składających sam Sąd, wymieniać ma nadto w zwykłéj formie: a) Nazwisko uszkodzonéj realności i jéj położenie; b) Rodzaj wydarzonéj klęski i czas nastąpienia tejże; c) Datę odbytego śledztwa, osobę która je dopełniła i dzień zaprzysiężenia; d) Krótki rzeczy wywód co do wysokości poniesionéj straty z wyszczególnieniem spodziewanego, tudzież osiągniętego mimo klęski dochodu; e) Odparcie wniosków Wydziału Skarbowego, jeżeli te za odmówieniem lub zniżeniem allewiacji czynionemi były, f) Samo uznanie prawa do allewiacji i określenie czasu na jaki ma służyć, wreszcie: g) Podatki winne się allewiować poszkodowanemu osobno dworskie, oddzielnie włościańskie, z wyrażeniem ich ogólnéj summy.—Art. 33. Wyrok zasądzający allewiacją kontrybuentom winien być przez Rząd Gubernialny doręczony stronie poszkodowanéj, jakoteż kommunikowany Kommissji Rządowéj Przychodów i Skarbu w ciągu najdaléj dni 14tu. w odpisie urzędowym z aktami kompletnemi, a to pod odpowiedzialnością za straty jakieby poszkodowani z opóźnienia ponieść mogli. Co do spraw odmównie rozstrzygniętych, gdy w tych niepozostaje skarbowi nic do działania, przeto wyroki te doręczone być mają samym tylko poszkodowanym z wyraźnem oznajmieniem, iż jeżeli sądzą się być niemi uciążeni odwołać się od nich mogą do ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu.—Art. 34. Gdy wyrok przyznający allewiacją będzie przez Kommissją Rządową Przychodów i Skarbu za dostatecznie usprawiedliwionym wydane będzie zaraz przez tęż władzę zarządzenia potrzebne względem wynagrodzenia allewiacji poszkodowanemu z funduszu na ten cel Budżetem oznaczonego, w razie zaś gdzieby allewiacja co do samego prawa do niéj lub też wysokość podatków okazała się niewłaściwie przysądzoną, Kommissja Rządowa od zapadłego wyroku odwołać się winna imieniem Skarbu do ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu i dopiero jeżeli przez tę Instytucję ulga jaka poszkodowanemu przyznaną zostanie, spełnienie jéj Kassie właściwéj zarządzi.— Art. 35. Bezwarunkowo wszakże przestawać jest w obowiązku Kommissja Skarbu na tych wszystkich allewiacyjnych wyrokach, w których należność do allewiacji przez Instancję pierwszą przekazana w ogóle rsr. 7 kop. 50 nieprzechodzi.— Art. 36. Również niepotrzebuje Kommissja Skarbu zaskarżać do ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów

Rządzącego Senatu, takich wyroków, które będąc zgodne z przepisami co do samego prawa do przyznanej ulgi, obejmują z winy wydziału skarbowego przy Rządzie Gubernjalnym z powodu niezastosowania się do przepisów, lub też z prostej rachunkowej pomyłki uchybienia na szkodę skarbu w oznaczeniu wysokości allewiować się winnych podatków kwoty rsr. 30 wyraźnie rubli srebrem trzydzieści nieprzenoszące, owszem każde tego rodzaju zboczenie sama bez zakładania rekursu w drodze ekonomicznéj prostować jest mocną; gdyby zaś strona poszkodowana reklamowała naprzeciw dopełnionemu strąceniu, kwota strącona ma być dla niéj wyexekwowaną z pensji tych osób rzeczonego wydziału, które stały się przyczyną wynikłéj ztąd dla skarbu szkody.

### Oddział VI.

*Przepisy Ogólne.*

Art. 37. Kontrybuenci zyskujący allewiacją w ciężarach rs. 15 wyraźnie rubli srebrem piętnaście wynoszącą, uwolnieni być mają na zawsze od płacenia kosztów portorji należnych od korrespondencji przewidzionej w ich sprawach między władzami.— Art. 38. Podobnież ci z kontrybuentów którzy allewiacją mieć będą sobie przysądzone, wolni są od kosztów wpisu i zakupywania papieru stemplowego tak do akt śledczych, jakoteż do przełożeń czynionych w ich sprawie przez władze niższe do wyższych.— Art 39. Podatki wszelkie których allewiacja jest żądaną, wnoszone być winny do skarbu w ratach właściwych bez względu na uczynione o allewiacją żądanie, skoro zaś allewiacja ostatecznie przysądzoną będzie, kwoty przyznane przez przyjęcie w innych następnych podatkach, lub też gotowizną wynagrodzone zostaną.— Art. 40. Zresztą zastrzeżenia wszelkie zawarte w przepisach ogólnych o sądownictwie sporno-administracyjném co do form zachować się winnych przy wręczaniu wyroków, tudzież co do czasu w którym rekursa od wyroków I Instancji zakładane być mają, jak niemniéj co do dowodów potrzebnych do usprawiedliwienia tego, że termin oznaczony do ich wyniesienia jeszcze nieupłynął, w całéj swojéj osnowie i do spraw allewiacyjnych stosują się.

---

## O GŁĘBOKOŚCI ÓRKI.

Kiedy skiba wodkroju 6 cal. głęboka, głębokość ta niejednostajnie po całéj się roli rozciąga, gdyż parobek prawą ręką zwyczajnie pługa coś unosi, i wycięta bruzda nie zupełnie staje się poziomą, lecz po prawéj stronie o cal prawie wyniesioną, tak, że kruchéj warszcie w przecięciu tylko 5 1/2 głębokości liczyć można. Głębokość ta dostateczna mém zdaniem dla wszelkiego zboża, bo jego korzonki rzadko kiedy głębiéj się zapuszczają, zwyczajnie zaś 3 - 4 sięgają. Dla innych roślin, np. rzepaku, koniczyny, kartofli, kapusty, brukwi i t. d. większe zagłębienie na 8 do 12, nader byłoby korzystnem, ale u nas naturalna głębokość taka warszty rodzajnéj rzadka, i spód nie często przydatny; aby ją sztuką nadać, wymagałby nadzwyczajnego wydatku mierzwy, że jeszcze nieprzydatność zwyczajnych pługów naszych pominę. Ktoby przy nieprzyjaznym spodzie chciał głębiéj orać, jak położyła granice natura, a do tego brał się porywczo, bez zasobów melioracyjnych i mierzwy, równy popełniłby błąd co orzący z nazwyczajenia miałko, może ledwie na 3, w roli z natury głęboko bogatéj. Przypadku ostatniego niezliczone przykłady codziennie nastręczają się uwadze, i one mnie do niniejszéj rozprawki zachęciły.

Zwyczaj miałkiego orania przeszedł do nas z dawnych czasów i jest, zdaje się wpływem systemu trzypolowego, którego hasłem, czysty ugór, ozimina, jarzyna. W daleko mniejszym stósunku wtenczas uprawiano rzepę, koniczynę, okopowiny. Po nawiezieniu kapuśnika musiano nader oszczędnie rozdzielać resztkę mierzwy na ugór pod ozimine, bo należało nią wystarczyć, a nie umiano jeszcze pomnażać jéj surrogatami. W takim stanie rzeczy nie można ganić órki miałkiéj, ale system, którego była koniecznym skutkiem. Dziś przecie, kiedy już opadły lub zwalniają się więzy krępujące rolnictwo, kiedy ważność koniczyny i innych pastewnych roślin uznana, znakomite miejsce w zmianowaniu zająć muszą, jeżeli prawdziwe korzyści wolnego użycia roli mają być osiągnięte, dziś, mówię, konieczna jest roślinom pastewnym przysposobić głębokość warszty im sprzyjającą, gdzie tylko na to jakość gruntu zezwala.

Koniczyna w gruncie z innych miar najstósowniejszym będzie zawsze niepewną, przynajmniéj nigdy jéj wegetacja całéj doskonałości nie dostąpi, gdzie nieprzysposobiono roli przynajmniéj na 6 c. głęboko, bo niewzruszoną jest zasada, że każda roślina zewnętrzne swe organa w takiéj tylko mierze wykształca, w jakiéj stósownie do swéj przyrody zakorzenić się może. Zasada ta sprawdza się i na rzepie, który właściwie większéj jeszcze wymaga głębokości, dla czego wszystkie pola, niemogące mu jéj dostarczyć dla miałkości rodzajnéj warszty, mimo całéj dobroci stósunków składowych i zażyznienia, nie mogą być policzone do kategorji gruntu rzepiowego. Darzy się na nich wprawdzie w latach pomyślnych rzep, przy nader mocném zamierzwieniu, ale jest bardzo niepewnym, bo niedostatecznie wykształcone organa korzonkowe nie zdołają oprzeć się porze zimowéj.

Przez miałką warstwę rodzajną przedziera się mróz z łatwością do spodu, kiedy głęboka warstwa, dla porowatości zawierająca powietrze, daleko dłużéj opór przejściu jego stawia. W odwilż miałka warstwa na twardo zmarzłym spodzie do razu się przepełnia wodą śniegową, bo taż nie może w głąb sączyć; mróz po niej w lód zamienia wodę. Woda skrystalizowana zwiększa swą objętość o 1/12, i to z taką siłą, że rozsadza żelazne rury, kiedy w nich zamkniętą nie dosyć znajduje miejsca do swego rozprzestrzenienia.

Że woda na spodzie rodzajnéj warszty się koncentruje, rzecz naturalna, bo nie mogąc go dla twardości przesączyć, tu się zatrzymywać musi. Zamierzwienie uzdolniło korzeń wielki rzepiu do przedarcia się za mocniejszem stanowiskiem aż w nieurodzajny spód, korzeń ten teraz w wodzie stoi, pęka przez gwałtowne rozprzestrzenienie krystalizacji, za nastaniem nowéj odwilży w ranach jego gnicie następuje, a zatém idzie zupełne lub cząstkowe wypadnięcie rośliny. I mówi się wtenczas rzep wymarzł, a przecież kiedy inne są przymioty jego stanowiska, nader wiele zimna wytrzymać potrafi, byle nie doszło 20 stopni R., bo temu bez pokrycia śniegu nie oprze się. Kto zatém nie może dać głębokiéj uprawy pod rzep, lepiéj niech go nie wysiewa wcale, bo niepewność przeważa korzyści. Różni, a liczni nieprzyjaciele, którym dzisiaj więcéj i częściéj rzep podlega niż dawniéj, są może skutkiem uprawy rzepiu w gruncie niestósownym i ztąd wynikającéj jego degeneracji, bo do wszystkiego żyjącego co nie ma normalnéj dzielności żywotnéj, łatwiejszy mają przystęp wpływy nieprzyjazne.

Zboża dla tego nie tak łatwo cierpią od tworzenia się lodu, że korzenie ich mniéj mają konsystencji, są sprężystsze, na nowo się puszczają (wkorzeniają), jeśli z swego położenia zostały wyparte i więcéj posiadają siły regeneracyjnéj. Zresztą lód tworzy się właściwie dopiero pod ich korzonkami, dla czego w najgorszym razie wysuwają się w górę i zostają z ziemi obnażone. Że zjawisko to częściéj się wydarza w miałkiéj warszcie rodzajnéj i tu złe za sobą pociąga skutki, jeżeli ich nie zniesie późniejsza nader pomyślna pogoda, jest sprawdzeniem naszego twierdzenia.

Głęboka warstwa, wolna w stosunku do swéj większéj głębokości, więcéj zdoła pochłonąć wody, nie stając się papkowatą, i dłużéj ją zatrzymuje od miałkiéj. Jeżeli spód przepuszczający, głęboka rola w czasie posuchy dłużéj wilgoć zachowa że jéj więcéj nabrała, zanim ta mogła w głąb sięknąć, kiedy woda deszczowa lub śniegowa szybciéj miałką przebiegając, prędzej w podroli niknie. Przy opornym nieprzepuszczającym

spodzie miałka rola ciastowaciéje i dłuższego czasu wymaga do takiego wyschnięcia, w jakiém jest zdolną do uprawy, bo tu woda tylko przez ulotnienie wydalić się może. Kiedy zaś ciała płynne się ulatniają, do ulotnienia potrzebny cieplik odbierają przyległościom i powstaje zimno, a to źle wpływa na wegetacją. Wynika ztąd stan gruntu, który oznaczamy nazwą gruntu zimnego, a jaki zawsze zagłębieniem warstwy rodzajnéj znieść, to jest, grunt ogrzać możemy, zwłaszcza, jeżeli to połączymy z mocniejszém nawiezieniem, bo podając wodzie większą massę sypkich, ztąd zdolnych do attrakcji cząstek ziemnych ku połączeniu się, ta mniéj podlegać będzie ulotnieniu, więc mniéj tworzyć się zimna.

Po wyparowaniu miałka rola w pogodę szybko wysycha, co tém jest szkodliwszém, im ciastowaciéj powierzchnia się zlała, gdyż tworzy się skorupa, która grunt przed wpływem atmosfery zamyka i przez to zapiera źródło głównych roślinom pożywności. W ogóle głęboka rola już dla tego więcéj pożywnych gazów z powietrzokręga absorbuje, że większą im przestrzeń porowatości stawia, przezco uskutecznia się dzielniejsza wzajemność między gruntem a atmosferą, ów silny czynnik żyzności.

Kiedy głęboka rola w czas mokry nie tak łatwo ciastowaciéje, owszem dziurkowatość swą dłużéj zachowuje, to i wczas posuchy wyższość będzie miała nad miałką że: 1) dla swéj kapillarności sprawia podnoszenie się wilgoci będącéj na dnie; (na zasadzie, że płyny przez przyciąganie ciał stałych w bardzo ciasnych rurkach wynoszą się wysoko nad swój poziom); 2) że dla swéj dziurkowatości wilgoć z atmosfery przyciąga i z nią się wiąże.

W latach więc mokrych jak suchych warstwa rodzajna głęboka na 6 cal. nie tylko dla wszystkich roślin nader jest pożyteczną, ale dla niektórych nawet potrzebną, i prawidło to stósuje się do wszystkich gruntu gatunków, lubo konieczność zagłębienia w miarę różności składu ziemi więcéj lub mniéj jest naoczna.

Przyjaciele miałkiéj orki przywodzą na swą stronę, że głęboka rola więcéj wymaga mierzwy od miałkiéj; prawda ale czy ta prawda może być powodem dostatecznym do trzymania się jéj, okaże odpowiedź na pytania:

Jak pozyskujemy mierzwę?

Jak najlepiéj z mierzwy użytkujemy?

W odpowiedzi na pytania powyższe bierzemy pod uwagę tylko właściwą stajenną mierzwę, gnój zmięszany z podściołem, który zawsze najlepszym i najpewniejszym środkiem pożywnym zostanie, że zaspokaja wszelkie pożywności roślin potrzeby, kiedy większa część surrogatów, pojedyncze tylko starcząc materje, nader może użyteczne tam, gdzie ich właśnie brakło, w ogóle więcéj do środków meljoracyjnych gruntu policzoną być winna.

Właściwa zatém mierzwa może być pozyskana tylko przez dobrą hodowlą bydła, które w przyzwoitym stósunku do przestrzeni włości stać winno, uprawa zatém roślin pastewnych w takimże znów być stosunku do zwierząt i innych płodów, bo licha karm mało i nędzną daje mierzwę.

Ponieważ zaś koniczyna, kartofle, kapusty, brukwie i w ogóle najżyzniejsze pastewne płody, do doskonałego udania się wymagają roli głębokiéj, wypływa ztąd, że przy należytéj głębokości i lepszém stósunkowo zamierzwieniu pole więcéj paszy wyda, jak gdyby taż sama ilość mierzwy na 2 pola z miałką warstwą została rozdzieloną, że zatém przez zagłębienie często tylko ze zwyczaju miałko uprawianéj roli, produkcja paszy się ułatwia i mnoży, przez nią zaś mierzwa najpewniej, najobficiéj i najtaniéj pozyskuje. Pierwsze zatém pytanie rozwięzuje się przez dobrze prowadzoną uprawę paszy.

Co do drugiego pytania, najlepsze użytkowanie mierzwy znajdziemy w należytém zagłębieniu roli, jak to wynika z odpowiedzi na 1. pytanie, gdyż i kłosowe rośliny pewniéj i lepiéj na niéj się udadzą i będą obfitsze w słomę, chociaż z natury przestają na mniéjszéj głębokości roli niż pastewne. Wszystkie powody, które przytoczyłem wprzódy za zagłębieniem roli, stan wilgoci w latach mokrych i suchych, dziurkowatość (porowatość) gruntu, wpływ atmosfery i t. d., stoją ze skutecznością mierzwy w najściślejszym związku, gdyż nader znaczny wpływ wywierają na jéj fermentacją, ta zaś czynność gruntu pobudza i rozwija.

Dzielność mierzwy w głębokiéj roli dłużéj też trwa, bo ją nie tak łatwo woda wyługuje, która w miałkiéj najdelikatniejsze części pożywne przy spodzie przepuszczającym od razu don zabiera, lub przy nieprzepuszczającym ulatniającą z sobą unosi że miałka warstwa nie podaje dosyć massy do przyciągnienia i związania rozpuszczonych materji pożywnych. A. R.

## ZBOŻE.

*Gdańsk* 23 *Sierpnia.* W tym tygodniu na naszym targu zbożowym ceny nadzwyczaj spadły, bo przez dwa pierwsze dni odbywała się przymuszona sprzedaż polskiéj pszenicy, przedano tym sposobem 385 łasztów 129 do 130 funt. po 290 i 315 flor. we środę sprzedający jednak trzymali się lepiéj i poczta angielska lepsze też wiadomości przywiozła, dla tego mniemania na naszéj giełdzie polepszyły się znacznie i zapewne już niespadną, bo ciągle trwające niepogody oprócz wszelkich innych widoków na handel zbożowy oddziaływać zaczną, mianowicie gdyby się to w Anglji sprawdziło, że tegoroczne plony nie tak szybko do stodół zwiezione zostaną, jak się spodziewano, a tém samém wiele zmian jeszcze nastąpić może, których przewidywać nie było podobna. U nas żniwa bardzo smutny przedstawiają widok. Żyto niezostało wcale uratowane, i leży wraz z częścią jęczmienia pocięte, ale dla codziennych silnych deszczów zwiezione być nie może.

## KURS GIEŁDY WARSZAWSKIÉJ.

| *Dnia 30 Sierpnia 1844 roku.* | | zadają R. s. | zadają k. | dają R. s. | dają k. |
|---|---|---|---|---|---|
| **1. WEXLE.** | | | | | |
| Berlin 100 talarów . . | 2 M. . | 92 | 25 | — | — |
| Gdańsk 100 talarów . . | 2 M. . | — | — | — | — |
| Hamburg 300 m. k. . . | 2 M. . | 139 | 5 | — | — |
| Londyn funt sterlin . . | 3 M. . | 6 | 36 | 6 | 33 |
| Lipsk 100 talarów . . | 2 M. . | — | — | — | — |
| Moskwa 10 rub. sr. . . | 1 M. . | 99 | 50 | — | — |
| Petersburg ditto. . . | 1 M. . | 100 | — | — | — |
| Paryż 300 franków . . | 2 M. . | 74 | 10 | 73 | 50 |
| Wiedeń 150 złr . . | 2 M. . | 96 | 60 | — | — |
| Wrocław 100 talar. . . | 2 M. . | — | — | — | — |
| **2. MONETY.** | | | | | |
| Rossyjskie Imperjały . . . | | — | — | — | — |
| Holendr. dukaty nowe . . . | | — | — | — | — |
| ditto stare ważne . . . | | — | — | — | — |
| Frydrychsdory Pruskie . . . | | — | — | — | — |
| Rossyjskie assygnaty . . . | | — | — | — | — |
| Austryjackie bilety bankowe za 150 złr. . | | — | — | — | — |
| **3. PAPIERY.** | | | | | |
| Obligi Skarbowe na 1000 złp. . . | | — | — | — | — |
| „ „ „ 4% za 100 r. s. . | | — | — | — | — |
| Listy zastawne białe daw. bez kup (*) . | | — | — | — | — |
| „ „ nowe . . . | | 14 | 82 | — | — |
| Obligacje udziałowe na 300 złp. . | | — | — | — | — |
| Obligacje cząstkowe na 500 złp. . | | — | — | — | — |
| Cetifikaty Banku lit. A na 300 złp. . | | — | — | — | — |
| Serje wylosow. lit. B na 200 złp. . | | — | — | — | — |
| Dowody Kom. Centr. Likwidac. za 100 złp. | | 3 | 75 | 3 | 62 |

(*) Wartość kuponu kop. 11 1/3.